
IV. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

**XXXII Europejski Kongres i Kolokwium Prawa Rolnego
„Dobrostan ludzi i zwierząt w rolnictwie: rola prawa”
(XXXII European Congress and Colloquium of Agricultural Law
“Human and Animal Welfare in Agriculture:
the Role of the Law”)
Burgos, 3–6 września 2025 r.**

W dniach 3–6 września br. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Burgos w Hiszpanii odbył się XXXII Europejski Kongres i Kolokwium Prawa Rolnego. W wydarzeniu wzięło udział 90 specjalistów z prawa rolnego z czternastu krajów. Nie zabrakło nawet przedstawicieli nauki z Argentyny, Kolumbii czy Stanów Zjednoczonych. Obrady toczyły się w trzech komisjach tematycznych.

Pierwsza komisja zajmowała się zagadnieniami ochrony zwierząt i ich dobrostanu. Punktem wyjścia dokonanych analiz było przedstawienie stanowiska prawodawcy w konstytucjach poszczególnych państw oraz właściwego ustawodawstwa. W raportach narodowych prezentowane były podstawy prawne dobrostanu zwierząt. Autorzy poszukiwali przede wszystkim odpowiedzi na pytanie, czy zwierzęta mają prawa podmiotowe, oraz dyskutowali o zasadach hodowli zwierząt gospodarskich. Ponadto przedstawiali instytucje i organy administracji publicznej zajmujące się ochroną zwierząt. W drugiej części raportów ukazana została struktura hodowlana zwierząt gospodarskich, w tym dane statystyczne oraz możliwe zmiany kierunków hodowli, a co za tym idzie – spodziewane zmiany prawne. W trzeciej części podjęta została próba oceny istoty dobrostanu zwierząt gospodarskich i odróżnienia go od ochrony innych zwierząt. Przedmiotem szczegółowej analizy było zastosowanie dyrektyw: 98/58/WE, 2008/119/WE, 2008/120/WE, 99/74/WE, regulacji krajowych, a także norm transportu zwierząt okre-

lonych w rozporządzeniu (WE) nr 1/2005. Innym z ważnych zagadnień były przepisy dotyczące egzekwowania dobrostanu zwierząt, w tym regulacji karnych i kontroli sądowej. Szczególną uwagę autorzy poświęcili zagadnieniom kontroli weterynaryjnej. W ostatniej części raportów omówili i porównali zakres finansowania dobrostanu zwierząt, określony zarówno w regulacjach Unii Europejskiej, jak i normach prawa krajowego.

Polski raport został przygotowany przez zespół pod kierunkiem prof. UW dr. hab. Adama Niewiadomskiego i mgr Marii Januszczyk (UW). Autorami poszczególnych jego części byli: mgr Julita Dąbrowska (UW), mgr Maria Januszczyk (UW, Prawnicy na Rzecz Zwierząt), mgr Emilia Kudasik-Gil (Prawnicy na Rzecz Zwierząt), dr Agata Niewiadomska (UW), prof. UW dr hab. Adam Niewiadomski i dr Justyna Zwolińska (Uniwersytet SWPS, Prawnicy na Rzecz Zwierząt). Przedstawili oni w raporcie pięć głównych zagadnień obszarowych. Wykazali, że postawy Polaków wobec zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, są zróżnicowane. Można stwierdzić, że co do zasady – nie tylko w świetle prawa – społeczeństwo uznaje zwierzęta za istoty żywe zdolne do odczuwania cierpienia. W ostatnich latach nastąpił bowiem zauważalny wzrost świadomości społecznej, zwłaszcza w kwestii konieczności ograniczania cierpienia zwierząt. Autorzy podkreślili, że głównym aktem prawa krajowego regulującym zasady traktowania zwierząt jest ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. To pierwszy akt prawny w Polsce, który formalnie wyłącza zwierzęta z kategorii rzeczy materialnych. Prelegenci wykazali też, że ustawa wprowadza wiele przepisów mających na celu ochronę zwierząt przed znęcaniem się przez ludzi, zapewnienie im odpowiednich warunków życia oraz poszanowanie ich gatunkowych i indywidualnych potrzeb. Ponadto omówili ochronę zwierząt gospodarskich oraz wskazali na praktyczne egzekwowanie przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt, w tym na rzeczywiste warunki ich życia. Istnienie wyspecjalizowanych organów nadzorczych nie zmienia znacząco tej sytuacji.

Z części analitycznej (statystycznej) wynika, że od co najmniej dwóch dekad w Polsce obserwuje się tendencję do wzrostu intensywnej przemysłowej produkcji zwierzęcej. Polskie rolnictwo zajmuje się głównie chowem drobiu, trzody chlewnej i bydła. Polska wykorzystuje fundusze WPR do promowania dobrostanu zwierząt hodowlanych, a poprawa warunków ich życia jest uwzględniona w krajowym planie strategicznym. Dyskusji poddano tezę, że choć uważa się, iż rolnicy hodujący trzodę chlewną lub bydło wdrażają praktyki mające na celu poprawę dobrostanu tych zwierząt, to nadal brakuje krajowej strategii przekształcenia produkcji zwierzęcej w model bardziej zrównoważony pod względem środowiskowym i klimatycznym,

uwzględniający jej wpływ na zdrowie publiczne i poszanowanie dobrostanu zwierząt gospodarskich.

Przedmiotem prac drugiej komisji było świadczenie pracy przez rolników i pracowników rolnych, z uwzględnieniem warunków pracy w rolnictwie, dochodów i zabezpieczenia społecznego. W raportach narodowych przedstawiciele poszczególnych państw wskazali obszary problemowe, które wymagają pilnej interwencji prawodawcy zarówno krajowego, jak i unijnego. Właściwie we wszystkich raportach narodowych zwrócono uwagę na podobne uwarunkowania ekonomiczne i społeczne, które wpływają na stosunki pracy w rolnictwie, takie jak: zmniejszenie liczby osób czynnych zawodowo w związku z odpływem ludności wiejskiej do miast, starzenie się osób zatrudnionych w rolnictwie, rosnące uzależnienie gospodarstw rolnych od pracy imigrantów, brak konkurencyjności ekonomicznej gospodarstw rolnych w porównaniu z innymi sektorami gospodarki oraz spadek dochodów z rolnictwa przy niskim poziomie zabezpieczenia społecznego.

Także struktura zatrudnienia w rolnictwie w prezentowanych w raportach państwach jest zbliżona. Uczestnicy dyskusji zwrócili uwagę, że w rolnictwie przeważa samozatrudnienie. W odniesieniu do pracowników rolnych występuje natomiast przewaga umów terminowych, a tylko nieliczne państwa zdecydowały się na zapewnienie ciągłości zatrudnienia pracownikom sezonowym. Dość powszechnym problemem jest także słabość systemu ubezpieczeń społecznych, czego przejawem jest niski poziom świadczeń na wypadek choroby, macierzyństwa, wypadku przy pracy rolniczej, a także świadczeń emerytalno-rentowych.

W polskim raporcie przygotowanym przez zespół pod kierunkiem prof. UŚ dr hab. Doroty Łobos-Kotowskiej w składzie: prof. UwB dr hab. Jerzy Bieluk, prof. UW dr hab. Konrad Marciniuk, dr Paweł Gała (UŚ), dr Monika Łata (UŚ) i dr Marek Stańko (UŚ) zwrócono uwagę na specyficzne aspekty szeroko rozumianego prawa pracy w rolnictwie, a także związane z nimi zagadnienia zabezpieczeń socjalnych. Autorzy raportu podkreślili, że najważniejszy w tym zakresie jest brak w polskim systemie prawnym nowoczesnej i precyzyjnej definicji przedsiębiorstwa rolnego. Stworzenie takiej definicji byłoby znaczące dla dalszego rozwoju sektora rolnego i zapewniłoby przejrzystość całego systemu. Kwestia ta jest o tyle istotna, że nowoczesne przedsiębiorstwa rolne różnią się od tradycyjnych gospodarstw rolnych nie tylko skalą działalności, ale także formą zarządzania i kształtowania stosunków pracowniczych. Poszukiwanie odpowiednich form prawnych świadczenia pracy powinno być bowiem dostosowane m.in. do skali prowadzonej działalności. Problemem zatrudnienia w rolnictwie jest też brak

odpowiednich instrumentów prawnych dla pracowników sezonowych, w tym imigrantów.

Uwagi przedstawione w raporcie dotyczyły również systemu ubezpieczeń społecznych, który jest w większości finansowany z budżetu państwa, a składki rolników pokrywają jedynie niewielką część wydatków, co powoduje różnego rodzaju napięcia społeczne i niezadowolenie pracowników spoza systemu rolnego. Autorzy raportu stwierdzili, że z regulacją stosunków pracy w rolnictwie koresponduje system wsparcia polskiego rolnictwa, oparty w przeważającej mierze na środkach pochodzących z funduszy Wspólnej Polityki Rolnej. Warto podkreślić, że jeśli chodzi o wsparcie rolnictwa w ramach systemu przyznawania płatności bezpośrednich oraz płatności przewidzianych w II filarze WPR, polski system prawny respektuje normy i wymogi mechanizmu warunkowości, również w sferze tzw. warunkowości społecznej. Kwestia ta jest o tyle istotna, że w mechanizmie tym wysokość udzielanego wsparcia zależy od przestrzegania przepisów prawa pracy. W raporcie stwierdzono ponadto, że tak ukształtowany system stanowi nie tylko instrument finansowy wsparcia rolnictwa, ale także narzędzie o charakterze społecznym, które przyczynia się do utrzymania żywotności całych obszarów wiejskich i zapewnienia godnych warunków życia i pracy polskim rolnikom. Generalnie rzecz biorąc, polski system prawny, choć nie bez potknięć, stara się sprostać nowym wyzwaniom społecznym i ekonomicznym.

Uwagi podsumowujące uczestników drugiej komisji, poza przedstawionymi wyżej wątkami, sprowadzały się do postulatu koordynacji działań na szczeblu unijnym, z uwzględnieniem zróżnicowań ekonomicznych, społecznych i prawnych w poszczególnych państwach. Podkreślono, że w sferze regulacji stosunków zatrudnienia w rolnictwie niezbędne jest przyspieszenie działań legislacyjnych.

Wystąpienia w ramach trzeciej komisji dotyczyły rozwoju obszarów wiejskich w poszczególnych państwach europejskich. Prelegenci zaprezentowali wyniki przeprowadzonych badań m.in. w zakresie głównych zmian w prawie rolnym z uwzględnieniem środków międzynarodowych, unijnych, krajowych i regionalnych. Przedmiotem wygłaszanych referatów był także nowy model zarządzania wprowadzony w ramach WPR na lata 2023–2027. Wskazane zostały jego pozytywne i negatywne aspekty, a także omówione zostały środki w ramach I i II filaru oraz możliwości z nich wynikające. Zakres tematyczny wystąpień, zgodnie z przyjętym kanonem, objął również zmiany w podejściu europejskiego prawodawcy do kwestii przekazywania informacji konsumentom żywności, relacje między środowiskiem,

rolnictwem, żywnością i wodą, sposób, w jaki prawo może przyczynić się do lepszego gospodarowania wodą, zagadnienie poprawy pozycji producentów rolnych w łańcuchu rolno-spożywczym, wykorzystanie gruntów rolnych i gospodarka glebowa, zrównoważony system żywnościowy oraz rola rejestrów publicznych w poprawie sytuacji gospodarstw rolnych. Idąc z duchem czasu i uwzględniając współczesne potrzeby, referaty dotyczyły także wykorzystania nowych technologii w rolnictwie. Poza kwestiami ściśle związanymi z funkcjonowaniem rolnictwa jako gałęzi przemysłu w pracach komisji uwzględniona została też rola zrównoważonej gospodarki leśnej oraz konwergencja sprzecznych interesów w lasach.

Polski raport został opracowany pod kierunkiem prof. UPP dr hab. Izabeli Lipińskiej, a przygotowali go: prof. UPWR dr hab. Anna Kapała, prof. UAM dr hab. Katarzyna Leśkiewicz, prof. UŁ dr hab. Monika A. Król, prof. UAM dr hab. Aneta Suchoń, dr Michał Hejbudzki (UWM), dr Aleksandra Kudrzycka-Szypiłło (UWM), dr Krzysztof Różański (UPP) i dr Łukasz M. Sokołowski (UAM).

W raporcie autorzy zawarli m.in. to, że nadal nie zostały wdrożone instrumenty zarządzania ryzykiem, jakim są fundusze wzajemne. Stwierdzili też, że nie można ocenić efektywności zmian prawnych w zakresie przekazywania konsumentom informacji o żywności. Ponadto wykazali potrzeby i braki w obszarze regulacji stosowania nowych technologii w rolnictwie. Odnieśli się do kształtowania stosunków wodnych w Polsce, wskazując na jedyny instrument prawny służący zapobieganiu pustynnieniu, czyli ustawę z 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Jeżeli chodzi o stan gleb, zauważyli, że nie ma zakazu wykorzystywania gleb o dobrych właściwościach fizycznych i chemicznych do celów innych niż produkcja żywności. Ponadto przepis

nie nakładają ogólnego obowiązku wykorzystywania gruntów o określonych właściwościach fizycznych i chemicznych wyłącznie do produkcji żywności.

W przypadku oznaczeń geograficznych autorzy wskazali, że mogą się one znacznie przyczynić do zrównoważonego systemu żywnościowego poprzez wzmocnienie lokalnej produkcji wysokiej jakości, zachowanie tradycji kulturowych i dziedzictwa środowiskowego, wspieranie odpornych gospodarek wiejskich czy zmniejszenie śladu ekologicznego produkcji żywności. Aby to jednak osiągnąć, Polska powinna dokonać zmian legislacyjnych w celu dostosowania prawa krajowego do rozporządzenia (UE) 2024/1143, formalnie wprowadzić uznawanie grup producentów, zaktualizować wzory specyfikacji produktów, uwzględniając zrównoważony rozwój, powiązać systemy oznaczeń geograficznych z instrumentami planu strategicznego WPR oraz wprowadzić zachęty, takie jak szkolenia, doradztwo, dotacje i promocja, dla producentów stosujących zrównoważone oznaczenia geograficzne. W końcowej części raportu krajowego autorzy wykazali negatywny stosunek Polski do podpisania umowy z Mercosurem.

Podczas drugiego dnia obrad XXXII Europejskiego Kongresu Prawa Rolnego w Burgos (6 września) odbyło się posiedzenie Komisji ds. Nagród CEDR za najlepsze publikacje z zakresu prawa rolnego, w którym uczestniczyli: prof. Esther Muñiz Espada, prof. Roland Norer, dr Leticia Bourges, prof. Michael Cardwell i prof. UJ dr hab. Paweł A. Blajer. Komisja postanowiła przyznać nagrodę honorową (*prix d'honneur*) prof. UWRP dr hab. Annie Kapale za książkę *Krótkie łańcuchy dostaw i lokalne systemy żywnościowe – studium prawnoporównawcze*. Nagrodę za najlepszą rozprawę doktorską z zakresu prawa rolnego otrzymał dr Martin Milán Csirszki z Uniwersytetu w Miskolcu za książkę *Agriculture, Sustainability and Competition Law*. Tego dnia dokonano również wyboru członków zarządu CEDR na drugą kadencję. Skład nie uległ zmianie.

Kolejny punkt obrad Kongresu stanowiło seminarium naukowe poświęcone implementacji Europejskiego Zielonego Ładu w kontekście strategii i przyjętych regulacji prawnych. W ramach seminarium głos zabrali: prof. Esther Muñiz Espada (Uniwersytet w Valladolid) – przedstawicielka Hiszpańskiego Stowarzyszenia Prawa Rolnego, prof. Luigi Russo (Uniwersytet w Ferrarze) – przedstawiciel Włoskiego Stowarzyszenia Prawa Rolnego, Oliver Sitar – przedstawiciel Komisji Europejskiej, Herbert Dorfmann – przedstawiciel Parlamentu Europejskiego, Jean-Baptiste Millard – przedstawiciel Francuskiego Stowarzyszenia Prawa Rolnego oraz prof. UJ dr hab. Paweł A. Blajer – przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia Prawa Rolnego.

Wystąpienia prelegentów koncentrowały się na zagadnieniach związanych z potrzebą korekty dotychczasowych założeń Europejskiego Zielonego Ładu, w celu jego pełniejszej implementacji, jak również na kwestiach obciążeń administracyjnych związanych z jego wdrożeniem. Następny kongres odbędzie się za dwa lata w Luksemburgu.

PAWEŁ A. BLAJER

e-mail: pawel.blajer@uj.edu.pl
ORCID: 0000-0001-5535-5173

IZABELA LIPIŃSKA

e-mail: izabela.lipinska@up.poznan.pl
ORCID: 0000-0003-2884-0733

DOROTA ŁOBOS-KOTOWSKA

e-mail: dorota.lobos-kotowska@us.edu.pl
ORCID: 0000-0003-4060-4071

ADAM NIEWIADOMSKI

e-mail: a.niewiadomski@adm.uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-0838-2686